

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА
ФІЛОСОФСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б. Шада

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-
педагогічної роботи
А.В. Пантелеймонов

“ _____ ” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ

назва навчальної дисципліни

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

галузі знань _____ 24 сфера обслуговування, 29 міжнародні відносини _____

спеціальності _____ 241 – Готельно-ресторанна справа, 242 – Туризм, 291 – Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, 292 – Міжнародні економічні відносини _____

освітньо-професійні програми _____ Туризм, Готельно-ресторанна справа, Міжнародна інформація та міжнародні комунікації, Міжнародні відносини та регіональні студії, Міжнародні економічні відносини, Міжнародний бізнес, Міжнародна логістика і митна справа _____

вид дисципліни _____ обов'язкова

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2018/2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету

“ ___ ” серпня 2018 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: канд., філос. н., доцент Попова Наталія Валеріївна

Програму схвалено на засіданні кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б. Шада

Протокол від “ ___ ” серпня 2018 року № 1

Завідувач кафедри теоретичної і практичної філософії О.М. Перепелиця

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією факультету МЕВ і ТБ

Протокол від “ ___ ” _____ 2018 року № ___

Голова методичної комісії МЕВ і ТБ доц. Л. І. Григорова-Беренда

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Філософія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за спеціальностями 241 – Готельно-ресторанна справа, 242 – Туризм, 291 – Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, 292 – Міжнародні економічні відносини.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є виявлення найбільш загальних закономірностей розвитку світу, виражених в принципах, філософських законах та категоріях. Предметом філософії є не тільки вивчення наявного і минулого, але й можливого і майбутнього. Тому її називають наукою мудрості («філософія» – з грецької – любов до мудрості). Крім цього, предмет філософії характеризується своїм гуманістичним характером, бо в центрі його змісту перебуває людина.

Програма навчальної дисципліни складається з двох розділів:

1. Вступ до філософії або філософська пропедевтика.
2. Історія філософії.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни. Метою викладання навчальної дисципліни є по-перше, надання теоретичного уявлення про найважливіші філософські системи і традиційні філософські ідеї, і, по-друге, необхідність виробити у студентів практичні навички самостійної роботи з філософськими текстами, сприяти розвитку досвіду філософської дискусії, готуючи їх тим самим до майбутніх самостійних досліджень.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є вступ у царину філософської науки, а також розвиток загальної ерудиції та філософської культури мислення, збагачення історичної пам'яті.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
4-й	4-й
Лекції	
32 год.	8 годин для спеціальності 241 – Готельно-ресторанна справа, 242 – Туризм <u>2 – аудиторні, 6 – дистанційні</u> для спеціальності 292 – Міжнародні економічні відносини <u>4 – аудиторні, 4 – дистанційні</u>
Практичні, семінарські	
16 год.	год.
Лабораторні	
год.	год.
Самостійна робота	
42 год.	82 год.
Індивідуальні завдання:	
год.	

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні:

знати: предмет, структуру, категоріальний апарат і науковий статус філософії етапи розвитку світової філософії, історію виникнення та розвитку вітчизняної філософської думки; основний зміст усіх розділів, напрямки історико-філософської думки, класичну і сучасну вітчизняну та світову філософію; особливості філософського способу мислення, основні філософські принципи та першоджерела, основні поняття та теорії світової історії філософії; сучасні підходи до вирішення класичних філософських проблем. Також студент повинен мати теоретичне уявлення про загальноприйняті концепції філософії як соціально-історичного, духовного явища.

вміти: аргументовано формулювати свою власну світоглядну позицію; на основі знання історії філософії опанувати самостійний стиль мислення; засвоїти специфіку філософського осягнення дійсності; застосувати набуті знання при аналізі наглядних проблем сьогодення, розуміння суспільства; трансформувати філософські знання на проблеми теорії й практики, аналізувати соціально-економічні проблеми буття; ставити питання філософського рівня, аналізувати їх і акумулювати їх в виступах на семінарах, доповідях та наукових студентських конференціях, орієнтуватись в основних філософських течіях, вести діалог чи полеміку з приводу загальних засад життєдіяльності людини.

2. Виклад змісту навчальної дисципліни

Розділ 1. Вступ до філософії або філософська пропедевтика.

Тема 1. Особливість філософії. Філософія як проблема для самої себе. Грецька етимологія філософії. Світогляд і філософія

Природа філософських проблем. Функції філософії. Філософія як учинок. Грецька етимологія філософії, яка обумовила грецьку культуру і західну історію. Поняття критики. Екзистенціальне філософування. Людина як відкрита проблема для самої себе. Філософія як засіб проблематизації буттєвого досвіду людини. Поняття світогляду. Дофілософський та нефілософський світогляд. Раціональність як засіб світогляду.

Тема 2. Генезис філософії.

Проблема походження філософії: різноманіття підходів

Питання генезису філософії. Соціоантропоморфний склад світогляду. Магія і релігія. Концепції походження філософії. Міфологенна, релігійна, гносеогенна, соціогенна, етосогенна концепції. Економічні та політичні передумови виникнення філософії. Предфілософія. Парафілософія. Протофілософія. Поліфункціональність філософії. Особливості генезису філософії Сходу та Заходу. Давньокитайські й давньоіндійські філософські практики.

Тема 3. Філософія і міф

Міф як розповідь про героїв, та події далекого минулого. Найбільш типові міфи. Міф як засіб посвідчення. Логіка перетворення усього в усе. Віра. “Міф і розум.” Просвітництво й романтизм: відношення до міфу. Міф як голос далекого і більш мудрого минулого. Міф і досвід. Сакральний і профанний час. Міф як матеріал для мови. Міф як гра і як поезія. Необхідність інтерпретації міфу. Сучасна міфотворчість.

Тема 4. Поняття «вісьовий час» та проблема виникнення філософії. Становлення філософії та концепція «відкритого суспільства». Ігрова концепція культури й становлення філософії

Екзистенційні засади філософії та філософування. Пошук «вісьового часу» що об'єднував би всі варіанти людської культури та світової історії. Відмовлення від християнської структури світової історії. Виникнення і формування, за К. Ясперсом, того типу свідомості й самосвідомості людини, що існує і понині. Ключові поняття: страх, смерть, стіна, боротьбі, хвороба та власна безпорадність. Комунікація та екзистенція. Наукова та екзистенційна істини. «Закрите суспільство». Платонівська соціологія як приклад спроби побудувати «закрите суспільство». «Відкрите суспільство», що ґрунтується на критичному потенціалі людського розуму та спрямовується до волі, до динамізму, прагне до збігу з усім людством, як ідеал чи утопія. Процес становлення філософії як відповідь на кризу закритого суспільства. Філософія як спроба замінити втрачену магічну віру «розумною вірою». Гра. Серйозність гри у спілкуванні з нездійсненим. Гра як онтологічна структура.

Тема 5. Всесвіт філософії. Єдність та різноманіття.

Коло філософських проблем та їхня своєрідність. Естетика мислення

Різноманіття форм філософії, що обумовлюються соціально-культурним, онтолого-гносеологічним, соціально-психологічним, екзистенціальним ґрунтом. Філософія як єдність різноманіть, спільність усіх існуючих філософій. Філософські системи. “Aufheben” або “зняття” за Г. В. Ф. Гегелем. Особливий характер філософських проблем. Чи припустиме «основне питання філософії». Думати й мислити. Реальність й уявлення. Естетика мислення. Мислення - немислення. Смысл та розуміння.

Розділ 2. Історія філософії.

Тема 6. Антична філософія

(600 – 450 до н. е.) — досократівська філософія. (450 — 300 до н. е.) — класична давньогрецька філософія: Сократ, Платон, Аристотель. (300 — 100 до н. е.) — елліністична філософія. (100 до н. е. — 450 н. е.) — римська філософія.

Тема розкривається через розгляд наступних питань:

1. Умови виникнення, особливості та етапи розвитку античної філософії.
2. Розвиток ідей у натурфілософських школах Стародавньої Греції (мілетська, піфагорійська школа, Геракліт, елейці, античний атомізм).
3. Філософські ідеї періоду «високої класики».
4. Ідеї та школи завершального етапу розвитку античної філософії.

Тема 7. Середньовічна філософія та філософія доби Відродження

На відміну від античної філософії, де началом всього є природа (космоцентризм), в епоху Середньовіччя джерелом будь-якого буття, блага та краси був Бог. Середньовічне мислення є теоцентричним. Бог є реальністю, який утворює та визначає все суще. Основою християнського мислення є два важливих принципи: 1) ідея творіння – креаціонізм; 2) ідея одкровення. Ці дві ідеї можна звести до онтологічних (вчення про світ) та гносеологічних (вчення про пізнання) аспектів філософії.

Наступні питання цієї теми стосуються філософії Відродження. Філософське мислення – антропоцентризм. В епоху Відродження філософія знову звертається до вивчення природи. І такою натурфілософією є пантеїзм. Місце людини в світі, її доля, воля хвилюють філософів, мислителів і митців, зокрема Леонардо да Вінчі, Мікеланджело, Ніколо Макіавеллі, Миколу Кузанського та ін.

Тема 8. Філософія Нового часу

Духовний вигляд, властивий періоду історії, який зазвичай називають Новим часом, у багатьох відношеннях відрізняється від духовного обличчя періоду середньовіччя. З цих відмінних рис найбільш важливі дві: падіння авторитету церкви і зростання авторитету науки. З цими двома рисами пов'язані і інші. У культурі Нового часу світські елементи переважають над елементами церковними. Держави все більш і більш замінюють церква як орган управління, який контролює культуру. Влада і компетенція національних держав неухильно зростають протягом усього періоду (не рахуючи деяких незначних коливань), але протягом більшої частини держави надають менший вплив на погляди філософів, ніж церква в середні століття.

Тема 9. Німецька класична філософія – термін, що об'єднує філософські праці німецьких мислителів кінця 18-го — початку 19-го століття. До визначних представників німецької класичної філософії заведено відносити Канта, Фіхте, Шеллінга, Гегеля, Феєрбаха. На початку нової історії та в епоху Просвітництва основний внесок у розвиток філософії робили мислителі поза університетськими стінами: від Спінози до Вольтера. Наприкінці XVIII століття в Німеччині виникли університети світського характеру, більше не підпорядковані богослов'ю, як основній дисципліні, й філософія зайняла в них центральне світоглядне місце.

Тема 10. Розгалуження “філософського древа” і виникнення філософських наук. Панорама сучасної світової філософської думки

Культурологічні концепції (Гердер, Леві-Стросс). Психоаналітичний напрямок у постфрейдівській філософії. Релігієзнавство. Етика. Естетика. Плюралізм течій сучасної філософії. Феноменологія. Герменевтика. Структуралізм. Філософія мови. Національна свідомість й філософія. Філософська думка в Україні. Модерн, постмодерн та пост-постмодерн. Поняття прогнозування майбутнього. Соціальні утопії. Футурологія.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1: Вступ до філософії або філософська пропедевтика.												
Тема 1. <i>Особливість філософії. Світогляд і філософія.</i>	10	4	2			4	11	1				10
Тема 2. <i>Генезис філософії.</i>	10	4	2			4	11	1				10
Тема 3. <i>Філософія і міф.</i>	10	4	2			4	2					2
Тема 4. <i>Поняття «вісьовий час» та проблема виникнення філософії.</i>	10	4	2			4	11	1				10
Тема 5. <i>Всесвіт філософії. Єдність та різноманіття.</i>	10	4	2			4	11	1				10
Разом за розділом 1	50	20	10			20	46	4				42
Розділ 2: Історія філософії.												
Тема 6. <i>Антична філософія.</i>	12	4	2			6	11	1				10
Тема 7. <i>Середньовічна філософія та філософія доби Відродження.</i>	7	2	1			4	11	1				10
Тема 8. <i>Філософія Нового часу.</i>	7	2	1			4	11	1				10
Тема 9. <i>Німецька класична філософія.</i>	7	2	1			4	5					5
Тема 10. <i>Розгалуження «філософського дерева» і виникнення філософських наук. Панорама сучасної світової філософської думки.</i>	7	2	1			4	6	1				5
Разом за розділом 2	40	16	6			22	44	4				40
Усього годин	90	32	16			42	90	8				82

4. Теми семінарських (практичних занять)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Особливість філософії. “Що таке філософія?” за роботою М. Гайдеггера «Основні поняття метафізики».	2
2	Філософія як вчинок: робота М. Гайдеггера «Що це таке – філософія»	2
3	Х. Ортега-и-Гассет «Що таке філософія?» або про пізнання й розуміння.	2
4	Філософія і міф. Міф як засіб посвідчення. Логіка міфу. Міф як матеріал для мови. За роботами: Г.-Г. Гадамера «Міф і розум» і Й. Хейзінги «Номо Ludens».	2
5	Екзистенційні засади філософії та філософування. С. К’еркегор «Страх і трепет», Ж.-П. Сартр «Стіна», А. Камю «Сторонній», Ф. Кафка «Перетворення».	2
6	Поняття «вісьовий час» та проблема виникнення філософії. К. Ясперс «Джерела історії і її ціль».	2
7	Становлення філософії та концепція «відкритого суспільства». Платонівська соціологія як приклад спроби побудувати «закрите суспільство». К.Поппер «Відкрите суспільство і його вороги», Платон «Держава».	1
8	Ф. Ніцше «Так казав Заратустра»: філософська переоцінка цінностей.	1
9	З. Фройд: сублимація лібідо й виникнення філософії.	1
10	Філософія перед дзеркалом. М. Мамардашвілі «Про філософію».	1
	Всього	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна форма	заочна (дист.) форма
1.	Давньогрецька етимологія «філософії». Опанувати наукову літературу з даної проблематики.	4	10
2.	Філософія й міф. Доповнити лекційний матеріал. Опануйте тексти Еліаде.	4	10
3.	Становлення філософії та «вільний час». Проаналізувати тексти Поппера.	4	2
4.	Проблема свободи у філософії. Розглянути питання з точки зору філософії ХХ ст.	4	10
5.	Філософія й наука. Прояснити точку зору Фіхте та Гуссерля.	4	10
6.	Свобода й відповідальність. Осмыслити концепти, зробити доповідь.	6	10
7.	Філософія як мистецтво та мистецтво як філософія в античній філософії. Опишіть яку думку висловлює Гаспаров з цього приводу.	4	10
8.	Філософія й влада. Розкрийте сутність понять й напишіть есе.	4	10
9.	Мова та розуміння. Проінтерпретуйте роботу Гадамера з збірки «Актуальність прекрасного»	4	5
10.	Філософія перед дзеркалом. М. Мамардашвілі «Про філософію». Розкрийте поняття «феномен», та запропонуйте своє бачення феномену філософії.	4	5
	Всього	42	82

6. Індивідуальні завдання

За умови відсутності студента на парі, йому може бути запропоновано підготування письмового завдання. Якщо завдання буде відповідати вимогам щодо його змісту, обсягу та оформлення (наявність обґрунтованого змістом плану роботи, посилання по тексту, номери сторінок, список літератури тощо), то пропуск семінару вважається відпрацьованим. Індивідуальне завдання необхідне для систематизації, закріплення і розширення теоретичних і практичних знань з філософської пропедевтики.

Завдання: з'ясувати та опрацювати з філософських словників (енциклопедій) та навчальних посібників:

1. *Предмет і призначення наступних філософських дисциплін:* метафізика, діалектика, етика, естетика, риторика, теологія, логіка, онтологія, гносеологія, герменевтика.
2. *Сутність і основні характеристики наступних напрямків:* плюралізм, матеріалізм, ідеалізм, номіналізм, реалізм, раціоналізм, романтизм, схоластика, антропологія.

7. Методи контролю:

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському аудиторному занятті у формі усного опитування, виступів студентів, написання та захисту рефератів, контрольних робіт. Поточний контроль також проводиться у вигляді письмової контрольної роботи з метою оцінювання знань і умінь, набутих під час вивчення тем відповідного розділу. Письмова контрольна робота може передбачати розгорнуті відповіді на питання, відповіді на тести.

По закінченні вивчення курсу проводиться залік.

8. Схема нарахування балів:

Поточний контроль та самостійна робота										Разом за семестр	Залік	Сума
Розділ 1					Розділ 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	60	40	100
30					30							

T1, T2 ... T10 – теми розділів.

При вивченні кожної теми проводиться поточний контроль у формі *усного опитування та виступів* студентів із задалегідь визначених питань.

Після вивчення розділу студент повинен написати контрольну роботу. Максимальна оцінка за цю контрольну – **30** балів.

Загальна максимальна сума балів за роботу в семестрі складає 60 балів.

Максимальна сума балів за залікову роботу складає 40.

Максимальна кількість набраних балів по вивченню дисципліни складає 100 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

Критерії оцінювання

Критерієм успішного проходження студентом підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Оцінка за національною шкалою	Узагальнений критерій
Відмінно	Така оцінка ставиться коли робота збудована логічно, виявляє фундаментальне знання філософських термінів, понять, категорій, концепцій і теорій. Встановлює змістовні міжпредметні зв'язки. В роботі розгорнуто аргументовані висунуті положення до яких наводяться переконливі приклади. Виявляється аналітичний підхід у висвітленні різноманітних концепцій. Робляться змістовні висновки. Демонструється вміння користатися класичною і сучасною філософською літературою. Робота написана грамотно, використана філософська лексика. Студент глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішує практичні завдання, впевнено висловлює і обґрунтовує свої судження. Відмінна оцінка передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і у письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення роботи. Студент не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив максимум дві-три несуттєві <i>похибки</i> .
Добре	Студент виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання закономірностей тощо. Відповідь студента має будуватися на основі самостійного мислення. Студент у відповіді допустив дві-три <i>несуттєві помилки</i> .
Задовільно	Студент виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь студента будується на рівні репродуктивного мислення, студент має слабкі знання структури курсу, допускає неточності і <i>суттєві помилки</i> у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно	Студент виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

9. Рекомендоване методичне забезпечення:

Методичне забезпечення

1. Комплекс учебно-методических материалов «Философия» для гуманитарных факультетов (3,7 печатного листа) / [авт. тексту Н.В. Попова]. – Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, 2004.
2. Поцюрко М. Філософія : навч.-метод. посібник / М. Поцюрко.- Л.: Сполом, 2014. – 277 с.

Рекомендована література

Підручники та науково-методична література:

1. Бичко А.К. Історія філософії [Текст] : підручник / А. К. Бичко, І. В. Бичко, В.Г. Табачковський. - Київ : Либідь, 2001. – 408 с.
2. Бойченко Ф. В.Філософія історії [Текст] : підруч. для вищ. навч. закл. / Ф. В. Бойченко. - К. : Знання, 2000. - 724 с.
3. Буслинський В. А. Скрипка П. І. Основи філософських знань. Підручник / В.А. Буслинський, П. І. Скрипка. – Львів, 2004. - С.219-240.
4. Вільчинський Ю. М. Розвиток філософської думки в Україні: текст лекцій / Ю.М. Вільчинський, М. А. Скринник, З. Е. Скринник та ін. – К: ВПОЛ, 1994. – 272с.
5. Гатальська С. М. Філософія культури / С. М. Гатальська. - К.: Либідь, 2005. – 328 с.
6. Горський В. С. Історія української філософії: навч. посібник / В. С. Горський. – 4-те видання, доп. – К.: Наук. думка, 2001. – 376 с.
7. Єрмоленко А. М. Сучасна практична філософія: проблеми, теорії, концепції// Практична філософія. – 2000. – №1– С. 20-31.
8. Історія української філософії: підручник. – К.: Академвидав, 2008. – 624 с.
9. Історія філософії на Україні. в 3-х томах. – К.: Наук. думка, 1987. – Т. 1. – 399 с.
10. Історія філософії України: [Підручник для студ. вищ. навч. закл.] / М. Ф. Тарасенко, М.Ю.Русин, А. К. Бичко та ін. – К.: Либідь, 1994. – 416 с.
11. Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму. Підручник. – К.: Знання України, 2004. – 214 с.
12. Історія філософії: Підручник / В. І. Ярошовець, І. В. Бичко, В. А. Бугров та ін.; за ред. В.І.Ярошовця. — К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. - 774 с.
13. Історія філософії: проблема людини. Навч.посібник / Під ред. Хамітова Н. В. – К.: КНТ, Центр навчальної літератури, 2006. – 296 с.
14. Рассел Б. Історія Західної філософії / Бертран Рассел – К., 1999. – 759 с.
15. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Т 1. Античность. – СПб: «Пневма», 2002., – 880 с.
16. Філософія: Підручник / За заг. редакцією Горлача М. І., Кремня В. Г., Рибалка В. К. – Харків: Консул, 2000. – 672 с.

Допоміжна

1. Апель К.-О. Дискурс і відповідальність : проблема переходу до постконвенціональної моралі / Карл-Отто Апель ; [пер. з нім. В. Купліна]. – Київ : Дух і літера, 2009. – 430 с.
2. Введение в философию, или Пропедевтика к философии: К. К. Жоль — Москва, Юнити-Дана, 2004 г.- 352 с.
3. Дротянко Л. Г. Філософія наукового пізнання : підручник / Л. Г. Дротянко. – К. : Вид-во нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. – 224 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Філософія (дистанційний курс) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=787>
2. Філософія освіти (Philosophy of education). Університетські студії (University studies). [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.philosopheducation.com/index.php/en/
3. Філософська бібліотека [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://filosof.historic.ru/>